

LITERATORUL

Apare Duminică

— Duminică, 13 Iuliu 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei.— Anunciurile: pe pagina 15 și 16 linia 30 b
Scrisorile nefranțate se refuză. Administrația Strada Stirbey-Vodă, 9.

SUMARUL: Fără titlu, poezie de C. C. Bacalbașa — O istorie fără început și fără sfârșit de Pantazi Ghica—Țipuri dispărute VIII. Căpitanul de Poștic de Al. A. Macedonschi—Către Natalia Nina, Scrisoarea II, de Duiliu Zamfirescu—Despre tărie—Cei doi amici, poveste populară rusă, traducere—Balade de Henri Murger, VI Roza și Mărgărita, traducere — Corul în tragedie de B. Florescu.

În numărul trecut am introdus între colaboratorii noștri pe d. Dumbrăveanu, a cărui poezie: „Am iubit“, reamintește epoca cea bună a lui Bolintineanu. Suntem fericiți în numărul acesta de a pune sub ochii cititorilor, o altă poezie, a d-lui Bacalbașa în care reinviază genul lui Niculeanu.

Eat'o: Ea e intitulată... „Fără titlu“.

FĂRĂ TITLU

I

Suferința când zdrobește orî-ce rază de credință
Și când sufletul rămâne abătut, fără voință,
Omul e lăsat în voia soartei crude ca să'l ducă
Precum vântul poartă frunza care 'n toamnă se usucă
Ș'o 'nvrtește pribegită peste câmpul cel întins,

II

Azi și eu sunt tot ca frunza, dar ca ultimă scăpare
Căutai și eu femeia, ș'o găsiți, din întemplantare,
Banchetând, rizând cu hohot și în cupa'i aurită
Vinul se turna 'n torente, și ea, — goală, — despletită,...
O bachantă! — Mi-a fost scârbă și desgustul m'a coprius!

III

Dă-te 'n brațele plăcerii, îi zisei, fi blestemată,
 Și ca semenele'ți toate de păcate încărcată,
 Rizi voioasă, bea și cântă într'a nopților orgie;
 Până nu 'ți vei pleca fruntea gârbovă de infamie,
 Pên' atuncea trage danțul peste-al inimei mormânt!

IV

Trage danțul, ô Bachantă, trage danțul cât de tare
 Căci încep să se zărească ale Iadului hotare...
 Să n'ai somn, să n'ai odihnă și în valuri de plăcere
 Să'ți tirești a lene corpul, fără chin, fără durere,
 Să te duci în neștiință cum se duce frunza 'n vânt!

V

Și să fugi, să fugi de mine, să te duci departe 'n lume,
 Ca să nu 'ți măi dau de urmă, ca să nu 'ți măi știu de nume;
 Să mă lași să'mi treacă viața fără zgomot, — linișcită, —
 Fără scop, — fără plăcere, — fără dor, — fără ispită,
 Și să mă tirese în lume, făr' să rid și far să plâng!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VI

Și de ce așii plânge oare și de cine oare-a'și ride?...
 Azi de-așii plânge ca victimă, mâine așii lovi ca gide!...
 Ș'apoi, omul care zace în lamente și suspine
 Tocmai el nu vrea să creadă în durerile străine!
 Să 'mi inec dar suferința, — ironia să mi-o 'nfrâng!

VII

Oh! Și crudă'i deșteptarea pentru omul încă june
 Ce credea, privind la lume în credințele'i nebune,
 Că un far este femeia și că stă fără 'nctare
 Sentinelă credincioasă pe-ale amorului hotare
 Și din preajma'i înflorită că dispore ori-ce rău.

VIII

Suferința, când s'abate peste omul ce iubește,
 Pentru ce femeia vine și măi crud în el lovește?...
 Pentru ce? — Dar mintea tace revoltată ca o sclavă...
 Inima femeii este cuib d'amor și de otravă
 Și ea 'n lume ne ô mamă și ne este și calău!

C. C. Bacalbașa.

O ISTORIE

FARA INCEPUT ȘI FARA SFARȘIT

Nimic mai ușor decât a face o mică scriere; se cere autorului pentru aceasta numai câte-va cugetări risipite, o mică epizodă, un suris, — cum ar fi zis Alexandru Dumas tatăl, — aruncat pe hârtie.

Aceste spuse, acum intrăm în materie:

Eram așezați cu Bolintineanu la redacțiunea ziarului Dimbovița, și seara după ce săvârșeam materia numărului de a doua zi, Bolintineanu fiind un *causeur*, pe-treceam adese-orî ședând de vorbă.

Bine-voiască cititori, mai cu seamă dd-nii membri ai Academiei, să-mi spue cum ar traduce cuvintele *causeur*, *causerie*, pentru care, eu unul, nu am găsit expresiuni echivalente, și voiți primi acea traducere chiar dacă onorați nemuritorii, ar face traducțiunea în general și cu ortografia cu care scriu *Buona demoneia* ca să dică *bună dimineața* și *basilica*, ca să dică *biserica*.

Intr'o seară vorbeam cu Bolintineanu despre poeți și oameni de litere; și-l întrebam: Ce este la noi în țară, un poet, un om de litere?

Iată ce răspundea el:

— „Un poet, un om de litere, este o persoană care simte și cugetă, filosof din instinct, și care ia simțirile sale, propriile sepe impresiuni, și le așază pe hârtie.

Am suris cu incredulitate despre definițiunea lui, dar el urmă:

— „Înțeleg surisul tău, îți imaginezi că spre a fi om de litere trebuie să aibă instrucțiune, așa este; însă în general omul începe întâiu a scrie, — mai cu seamă poetul, — ș'apoi învață carte; eu, îți mărturisesc că eu cât am învățat mai mult, cu cât am citit mai mult, cu atât m'am convins că omul naște poet, și că filosofia este în instinctul omului; că poezia și filosofia sunt, ca să mă exprim ast-fel, sunt proprietăți naturale ale acelor cari au primit acest dar de la Dumnezeu! Acea ce dobândesc prin instrucțiune este cunoscința regulilor, sistemele, măestria. Neapărat V. Alexandri nu ar fi geniul strălucit al poeziei Române, marele maestru al versificațiunei dacă nu ar fi 'nvățat carte multă, dar nu este mai puțin adevărat că 'n timpuri fabuloși, înainte de Homer, au existat poeți, rapsozi, cari cântau propriile lor inspirațiuni fără să ne spue istoria că era un sistem stabilit, reguli determinate pentru poezie. În filosofie avem diferite școli, precum școala lui Platon, școala lui Epicur șalt, dar înainte de Platon, de Epicur, erau filosofi mari cari ca Numa Pompiliu nu numai au dotat statul lor cu instituțiuni utile și mărețe, dar încă au deschis popoarelor calea luminei și a progresului, cu toate aceste nici o dată istoria nu a spus că Numa Pompiliu era un om instruit.

În scrierea unui om, paginile sunt povestiri ale simțirii, cugetării, episoade de propria lui viață; existența unei persoane nu se calculează după numărul anilor ce...

usat materialmente; ea se calculă moralmente numai după momentele în care a simțit și a cugetat. A scrie, este a spune fericirile sau suferințele sale, gândurile ce 'i a inspirat cutare circumstanță, evenimentele care au făcut lumină în sufletul său.

Bolintineanu era o natură cu totul distinsă, el era mai mult inimă de cât spirit, și de aceea susținea într'o zi câte un paradox ce 'i dicta fertilitatea simțirilor lui, dar care a doua zi făcându'î alte impresii, 'i inspira raționamente cu totul contrarii. Astă dată însă poetul avea cuvânt în cea ce se petrece în mare parte în lumea literilor noastre.

La noi începuse un rău, o boală care s'a întins și a cărei contagiune s'a lătit și se lătește în mod considerabil, și foarte primejdios. O sumă de tineri, adolescenți cari abia au săvârșit clasele primare aruncă în public câte un colosal volum de poezii, ori se face ziarist, când nu face și una și alta de-odată, și cu o pretențiune și o ostentațiune fără margini. O sumă de tineri adolescenți cari sunt cuprinși de *scribomania* ca de friguri intermitente, pun, per fas et nefas, verzi și uscate moș pe groș pe hârtia în critici svpăcitate, în general Aristofanesci, fără a avea însă cunoștințele și meritele lui Aristofan, cărui nu s'ar fi putut zice

„La critique est aisée, mais l'art est difficile.”

V. Alexandri, marele poet, strălucirea literilor Române, găsește critici apelpisiți cari descoper câte douăzeci și opt erori de concepțiune, de versificațiune în *Despot Vodă* și opera omului de geniu este sfițiată fără cruțare.

Dar un vers ca acesta:

•Aș lua noroiu în mână, s'îl arunc în Dumnezeu!•

Găsește în societățile de admirațiune mutuală, aplaud frenetice, și admiratori lăuduroși de se te ferească Dumnezeu!, în care'i aruncă glodul unor inspirațiuni abjecte.

Un poet din zilele noastre îni zicea odată:

--• Nimic mai facil de cât de a face versuri la noi, măsura pe picioare este mult mai ușoră, cesura se simte de sine prin cadența naturală prin armonia limbei, hiatul nu este interzis, și rima supusă numai la sonanța terminării cuvântului nu obligă la reguli abstracte, riguroase, stricte, care formează în alte limbi cea mai mare dificultate în facerea versurilor, fără a mai pune că cea mai mare parte din poeziile noastre nu părăsesc regula rimelor masculine și feminine, și le 'ncurcă după cum vine gustul muzei capricioase.

Și nu mai vorbim de acei poezii cari nu cunosc de cât un vocabular ca *la ușa cortului* și a căror vervă trivială inspirată de o masă rău educată, se ecsaltă în expresiuni injurioase; acei au dreptul la bene merenti.

Dar se revenim la Bolintineanu.

Când aveam acea conversațiune cu el, era o frumoasă și senină noapte de vară, și ferestrele erau deschise.

Bolintineanu săvârşise teoria lui când auzirăm în stradă mijetul unei roci, și două lovituri discrete la giam. Bolintineanu se repezi la fereastră, cu mână re-trăseiu într'un colț; văzui, — omul este curios din natură, și adese ori cântările sale străbat în misterele cele mai adânci, — o umbră, două capete ce se 'mpre-unau, două mâini ce se strângeau, și auziu șgomotul ușor a unor șoapte care es-măna cu freacățul frunzelor adiate de vânt, armonia unei sărutări îndelungă și pasionată, și umbra dispăru.

După ce șezu câte-va momente urmând'o din ochi până ce nu o mai zări, el se'ntoarse spre mine.

— „Iată ce este poezia, amicul meu, — zise poetul, — o strângere de mână, un suris, o scrutare a ființei iubite! Crezi tu că am necesitate să șciu carte, spre a cânta cu accente delirante fericirea unui asemenea moment? Am să fac o odă la Venera iubitoare, să treacă la nemurire!

Atunci am înțeles; teoriile lui Bolintineanu se numeau, amorul.

Despre acea umbră nu mai șciu nimic, nu am mai auzit nimic. Iusă fiindcă domniile voastre șeiți ce este amorul și ce poate, sfârșesc aci dorindu-vă să-nătaie și veselie.

Pantazi Ghika.

Despre tărie. Am publicat articolul amicului nostru P. Ghika ast-fel cum ni l'a trimis, și suntem fericiți și mândri de colaborațiunea D-sale. Să ne permită ănsă amicul nostru să-l arătăm o divergență literară între noi și D-sa. E cestiunea de strofa d-lui Șerbănescu:

In durerea mea păgână
De-aș avea putere eu
Aș lua pământu'n mână
Șaș svêrli'n Dumnezeu.

E posibil ca amicul nostru d. Șerbănescu să fi scris ănteu versul cum 'l vedem în articolul de mai sus, și nu ne îndoim că școala de la Iași a putut vedea vr'o frumusețe în acest *noroiu*. Dar d. Șerbănescu, grație gustului său natural a produs ceva de o rară frumusețe: nu cunosc mai tare expresie a durerii de cât ăceasta: a lua globul și a strivi pe Creatorul nedibaciu care a lăsat durerea pe pământ, e ceva grandios, care nu se poate compara ca tărie, de cât cu ultime strofă din cântecul lui Hora și Cloșca.

M'am suit la munte 'n zorî
Ș'am prins fulgeru din norî,
Și de sus, din înălțime,
L'am isbit în Ungurime.

Trageți hora ca să joe
La lumina celui foc

Nu cunosc nimic, în nici o literatură, mai plin de tărie de cât aceste două strofe românești.

B. Florescu.

TIPURI DISPARUTE

VIII

Căpitanul de Poștă

Noaptea era fără stele. Eram două în careta dusă de trei surugii și coboram coasta de la Greci. Copacii se arătau și piereau ca niște năluci pe creasta dealului. De o dată văzurăm urcând o nămaia de trăsură: Felinarele ei licăreau ca niște cărbuni roșii. Surugii hăiră ca se dea mai la o parte trăsura care urca, Dar ea venea drept spre noi, că boierii erau și într'ênsa! Careta noastră era ușoară și nesigură ca timpul nou. Ca vremea vechie era de grea și de zontuită trăsura ce venea din potrivă: Clocnirea nu se putea înlătura: Prăpastia era alături. Tocmai când credeam primejdia mai sigură, o roată sbură țândărită de la vechia hărăbaie care căzu pe pânțele și se opri. Trecurăm pe lângă ea în fuga cailor și peste un sfert de ceas ne pomenirăm sosiți în curtea poștiei.

Niște grajduri întocmite din nuiele și o cășcioară văruiță, cu prispa de pământ, erau tot copriusii acelei împrejurări. Căpitanul de poștă cum auzi clopotele de la cai, ieși în prag, ne deschise ușa careții scoțându-și șapca lui cu cozoroc verde și începu să ne facă obișnuitele temeneli. Ne pofti înăuntru să ne odihnim și nu ne căirăm că ne-am dat jos: Nu erau multe lucruri în odaie, dar curățenia mare: Două paturi cu scoarțe țărănești; scaune de brad vopsite cafeniu; pe masă albituri lucrate cu iglița; sfeznice de alamă lustruite bine; în pereți, portrete cu pervazuri negre, înălțându-și omorîrea lui Mihai-Viteazu la Târda; iar pe ferestre, un un șir de tărăcuțe și de gutuși. Mai erau pe una din ferestre și două coșulețe lucrate din cuișoare și înșirate pe ață, din care, ieșeau flori făcute din lână de toate fețele; iar alături cu ele se mai aflau și câte-va ouă roșii și încondeiate, alese tot printre ale gogonețe și păstrate de pe la cine scia ce Pașci!

Căpitanul de poștă era un om bătrân: De subt antereul în care era îmbrăcat după portul de atunci, se arăta un taclit vârgat cu albastru albastru pe fund portocaliu. El avea nevastă și copii și de trei-zeci de ani era căpitan de poștă: Leafă avea mică, da bacșișuri avea mari: Că în vremea aia se dau bacșișuri fără să se ceară și în zilele de astăzi se cer cu neobrăzare și cu neobrăzare se bagă în pungă.

Avea căpitanul, mare, și o fată, frumoasă ca ziua albă. Tava cu dulceață ori cu cafele ea o aducea. Să putea zice că nu era bietul căpitan de vină în privința bacșișului, ci tava cea verde, cu flori lucrate în sidefuri: Că pe tavă cădeau icusariți ori riele, 1) iar nu în mâna lui!

Dacă trăgea și el cu coada ochiului, asta nu e treaba nimăruț: N'avea dreptul să se uite și el la sidefurile tăvi?...

Bietul căpitan de poștă, când eram două într'o caretă dusă de trei surugiți, unde e se vadă drumul de fer de acuma și să se plimbe într'ensul, în taclitul lui cel portocaliu vîrgat cu albastru și cu șapca lui cu cozoroc verde în cap!

Unde e să vadă casele de poștă prefăcute în stații, mobilate cu canapele de pluș roșu, cu mese de marmoră, cu candelabre de gaz aeriform, și 'n pereți cu portrete înfățișând congresul de la Berlin și câte alte bazaconiți de felul acesta!

Că i-ar plăcea și lui lucrurile astea toate și și-ar schimba bucuros antereul său pe pardesiu *à la Gambetta*, dar când ar veni vorba la traiul cel din toate zilele, la toate dăjdiile de plătit, s'ar întoarce repede, repede, în căsuța lui de poștă sub povîrnișul coastei de la Greci, între paturile lui cu scoarțe țerănesce și între ferestrele lui cu tîntăcuțe și cu gutui pe ele, punându-și iar în cap, șapca lui cu cozoroc verde, și, în taclitul lui cu dungă albăstre pe fund portocaliu, ar așcepta vesel, caretă dusă de trei surugiți ca să 'i deschidă portița și ca să strige de iznoavă dănacilor călări pe deșelate:

„Bine-ați venit băieți că de mult nu ne-am văzut!“

Al. A. Macedonski.

Către Natalia Nina

SCRISOAREA II

Doamna mea,

Voiu începe prin a vă spune că, o nebună suflare de vînt, mi-a adus iarăși în minte o schîntee din trecutul foc al trecutei mele fericiri, și că mi-am simțit iarăși gîndul fugind către o lume pe care nu o poate cunoaște de cât dînsul.

Știți, doamnă, că, pe când intram în Tîrgu-Ocneș, însera. Soarele co-

1) Corupțiã din lire.

borător rămăsese pe coama munților, ca și cum nu ar fi voit să mai vadă alt-ceva, de cât acele pleșuve piscuri de sare ce se înalțau ca nisce vechi ruini alături de tăcutul orașel al Ocnelor. Vă aduceți aminte de surdul glas al apei ce, scăpând din roatele herăstrăului din vale, mormăia nițel câte nițel până ajungea să moară de tot între maluri prelungi și prundate. Cugetam atunci, și am cugetat de atunci, că această lege a sgomotului se aplică și vieții noastre; că și noi tot ast-fel facem sgomot când suntem alături de izvor; sau când scăpăm din roatele vre unui herăstrău omenesc, și că, cu cât ne depărtăm mai mult pe prundul anilor, cu atâta glasul nostru se perde, până ajungem să dăm în mare, adică în mormânt. — Iertați-mi, doamnă, aceste triste reflecțiuni; — dar acea melancolie firească, de la care adesea ați căutat să mă distrageți, unită cu o experiență, adesea prea convigătoare de oameni și de lucruri, m'a făcut să mi cernesc oare cum ideele de astăzi și se nu mai traesc de cât în gând. Am ajuns să mi aleg din lumea trecutelor mele impresiuni — întocmai cum se alege din scrisorile doamnei de Sevigné — întâi pe cele mai frumoase, pe cele mai vii; apoi am trecut la cele mai obișnuite, până am ajuns să mi număr foile de prin cărți, și să găsesc în toate viața unei lumi trecute de bucurii și fericire. Și aceasta e atât de adevărat, doamnă, e atât de adevărat că cele mai mici lucruri iau o importanță mare când sunt petrecute în niște circumstanțe deosebite, în cât, astăzi încă, ori de câte ori aud glasul răgușit al unui tren, nu pot fi stăpân pe inima mea, și nu o pot opri de a se lovi cu vioiciunea pe piept. Aceasta, fiind-că un drum de fier mi-a luat o dată... știți pe cine doamnă.

Când am ajuns în Târgu-Ocnei însera. Eram foarte mândru că puteam merge alături de d-voastră, și așa fi voit, în acele timpuri, să am un nume mare, pe care să vi îl închin, cum închină stejarii mărețele lor ramuri vântului. Imi aduc aminte de o pereche de ochelari pe cari îi învârteam necontentit după deget, neștiind tocmai ce să răspund naivelor observațiunilor ce făceați asupra salvăciunii locurilor și asupra poeziei luminei.

Mă-am gândit, doamnă, adesea dacă nu s'ar putea păstra această grație a spiritului femeesc, chiar când o învățatură adâncă ar veni să împodobească acel spirit cu înalte cunoștințe; dacă adică învățătura învățaților și învățătura vieții nu s'ar putea să vă lase toată originalitatea spiritului, ascuțindu-vă, în același timp, mintea. Nu știu ce ar putea face o femeie care ar avea reunite: statornicia doamnei de Necker, deșteptăciunea doamnelor de Sevigné și Maintenon și inima doamnei de Staël. De sigur, ar face mai mult de cât Voltairii tuturor secolilor. Greutățile e să se poată găsi toate aceste calități reunite asupra unui singur cap. — Acum reviu.

În Târgu Ocnei erati două hanuri. D-voastră ați tras la cel din stânga, eu la cel din dreapta. Aveam o odă cu un pat cât o plută și un sfeșnic cu

roată ca cele de pe timpul lui Alexandru Makedon. Vă mărturisesc că am scris de multe ori cuvântul Natalia pe roata sfesnicului. L'am scris însă cu un chibrit ars și trebuie să se fi șters foarte iute. O... doamnă! dacă se șterg numele ce se scriu cu sânge, dar cele ce se scriu cu cărbune?..

Maî târziu osteneala m'a coprins și am voit să adorm. Inșă, îndată ce închideam ochii, începea să'mi treacă pe dinainte fel de fel de picături mici luminoase, în formă de stele, cu care se amestecau cai, trăsura, umbrelă, apă și, printre toate acestea, un chinez cu un ulcior de Ylang-Ylang care vă făcea duș de parfum. O... doamnă! când vedenia aceasta trecea pe supt întunericul pleoapelor, vă încredințez că nu maî era chip de dormit; — atunci căutam iarăși s'aduc în învârtire punctele cele luminoase, caii, trăsura, umbrela, apa și chinezul, ca să maî treceți și d-voastră; dar, o... batjocoră a iluziei optice! atunci aveați un nas de marionetă... A doua zi, când ve-am văduț, cea de-ânteu grijă mi-a fost să vă privesc cu atențiune nasul. Și mă-am revoltat, doamnă, contra tuturor iluziilor!

În Târgu-Ocnei răsărea soarele. Vârfurile munților se îmbrăcau, puțin câte puțin, cu haina vieții pe care o aduceau razele răsăritului. Piramidele de sare schînteau în lumină, dând miș de reflecțiunii argintii ce se înecau în negura din vale. Noaptea fugise și luna încă rămăsese pe cer așteptându-și mirele cel vecinic nevăduț. Ea se scăldase toată noaptea în undele Trotușului și le spusese toată nebuna ei iubire. Știa că soarele, cel de-ânteu, le va săruta cu razele sale calde, dimineața, — după cum ea, cea de-ânteu le săruta cu razele sale reci, seara. Raze calde și raze reci. Aceasta e mi se pare și 'n lume, doamnă. Eu aș putea să mă mândresc că aveam în inimă raze din soare. De ce aveați raze din lună?

Până ne vom maî vedea, vă rog, doamnă, se mă considerați ca pe cel maî devotat prieten.

A** B**

Duiliu Zamfirescu

CEI DOUĂ AMICI

POVESTE POPULARĂ RUSĂ

În vremea de demult trăiau într'un sat doi prieteni.

Să iubeau mult, mergeau tot d'auna împreună la cei-l-alți din sat și se priveau de tot ca doi frați. Era lucru înțeles între dînșii că cel care se va însura cel d'ânteu va pofti pe tovarășul lui la nuntă. Și chemarea trebuia făcută, să fie sau nu în viață tovarășul.

Un an apoi, unul din tinerii se îmbolnăvi și muri. Câte-va

luni mai târziu, tovarășul lui 'și puse în cap de a se însura; întruni deci pe rudele sale, și merseră să ia pe logodnica.

Se întemplă ênsê că trecură pe lângă cimitir, și logodnicul 'și aduse aminte de prietenul său și de vechia lor vorbă. Atunci opri caii zicând: Merg la mormântul tovarășului meu, sê-I cer sê vie sê petreacă la nunta mea. Mî-era bun prieten.

Apoi, se apropie de mormânt și strigă tare:

— Iubite prietene, te învit la nuntă.

Atunci, mormântul se deschise; mortul se aridică și zise:

— Mulțumim ție, frate, că te-ai ținut de cuvânt. Ș'acuma, ca sê înhățăm norocul, intră în locașul meu, și veselî sê golim împreună câte un pahar.

— Nu pot sta; nunta s'a oprit la câșî-va pașî și toată lumea m'așteaptă.

— E! frate, respuse mortul, nu-ți va trebui mult timp ca sê ciocnești nițel din pahare cu mine!

Logodnicu se coborî în mormânt. Mortul i vêrsă un pahar dintr'o bêtură. Tênerul goli paharul, și o sută de anî trecură.

— Să golim un alt pahar, iubite, zise prietenul.

Tênerul goli al doilea pahar. Douê sunte de anî trecuseră.

— Aide! iubite, êncă un al treilea pahar, zise mortul, ș'apoi mergî cu D-zeu, ca sê-ți terminî căsătoria.

Tenerul goli al treilea pahar. Treî sute de anî trecuseră.

Mortul 'și luă zioa bună de la tovarășul său. Piatra mormântului căzu, și cosciugul se închise.

Logodnicul privi împrejurul lui. În locul cimitirului se întindea acuma o câmpie întinsă. Nu zări nici drum, nici rude, nici cai. Prin prejur creșteau urzici și ierburi mari.

Alegă în sat, dar satul nu mai era așa cum se obișnuise sê-l vază. Casele erau altele; toți locuitorii erau strêini pentru dânsul. Se duse la popă, dar popa nu era acel pe care 'l știa el.

Logodnicul spuse popii ce se întemplase.

Preotul cătă prin hărtoagele bisericeî și găsi că treî sute de anî mai 'nainte se întemplase faptul ce spunea logodnicul, că 'n-

tr'adevăr, un logodnic mersese la cimitir în zioa nunții sale și că se făcuse nevăzut. Și logodnica lui, după cât-va timp, luase un alt bărbat.

Tr. de *B. Florescu.*

BALLADE

VI.

Rosa și Margarita

E dimineață: soarele ese din constelatul său pat; se imbal-sameasă aerul, și vântul și pune ușoarele sale aripi: sylphii merg la fântânele cerului să-și umple urnele pe care au să răspândească pe florile pământului. În grădini și în câmpuri, toate florile așteaptă cu nerăbdare, căci zioa trecută a fost arzătoare.

Unul din sylphi este amoresat de rosă. Își face în grabă lucrul și zboară la amorurile sale cu tot avântul aripelor sale. E atât de grăbit în cât uită de a pleca urna sa pe o mică margarită din câmpuri. Ea îl cheamă, dar el nu o aude. E deja aproape de frumoasa domnișă și-i varsă picătură cu picătură cele mai strălucitoare lacrimi de rouă.

Sărmana floare uitată simte că moartea i inghiață rădăcinele. Se incovăește pe tulpina-i și dă al său adio tovarășelor sale din șesuri.

„Adio, surioarele mele, — am să mor. Eată că soarele roșește foile și aprinde praful din drumuri.

„Peste puțin nu voi mai fi de cât un fir de iarbă uscată, și astă seară, aripa vârtejului mă va răpi.

„Mai fericite de cât mine, ați bătut picătura de apă a aurorei: ea strălucește în caliciurile voastre ca un mărgăritar între pietre scumpe. Eată că renașteți mai fragede și mai parfumate. Albina vijătoare vă desmiardă cum mă desmierda erii când 'i dam miere. Azi nu mă mai recunoaște. Adio, surioare! o să mor: sylphul m'a iutat.“

Însă zioa trecu; seara veni; cimpoiul păstorului rechiamnă turmele în staul. Un angelus sbură din clopot, steaua Vesper deschise pleopa sa de aur. Incepură greerî nocturna lor symfonie și mica Margarita nu murise încă.

Atunci veni printre spițele de grâu, uă tânăra fată, îmbrăcată în alb. Când vântul aridica eșarpa ei, părea că avea aripi, că era gata a-și lua sborul. Mergea încet, și une ori se întorcea spre a privi dindărătul ei. Dar nu vedea ivinduse acea ce părea ca așteaptă.

Fa se chiamă Rosa și o să aibă șeașprezece ani. A eșit din casă când suna *Ave Maria*, și merge drept înaintea ei, după întâmplare, căutând singurătatea și tăcerea pentru a auzi mai distinct cântând vocea ce s'a desceptat în inima sa.

Dacă fața-i pare tristă acuma, cauza este că inima-i este mâhnită; eată visările ce răspândește umblând:

„Vai! pentru ce oare sunt tristă? În ochii mei nu sunt de cât lacrimi. Mumă-mea 'mî zice: „De ce plângi?“ Și o sărut, dar sunt încă lacrimi în sărutarea mea. — Plâng oare singură?”

„Dimineața, dacă vrei să cânt, torcând inul meu, 'l simt umed sub degetul meu, căci și în cântecul meu sunt lacrimi. Curg din ochii mei, dar isvorul lor este aiurea. — Plâng oare singură?”

„Noaptea nu mă pot dormi sub perdelele mele, și când 'mî fac rugăciunea de seară, sunt încă lacrimi în rugăciunea mea. — Plâng oare singură?”

„Seara, împrejurul căminului, când se adun spre a auzi poveste, dacă sgomotoasa veselie a vecinilor noștriî opresc un minut pe cel ce povestesc, voi să rid ca cei-l'așî, — dară sunt lacrimi chiar în surîsul meu. — Plâng oare singură?”

„Ah! dacă ar sci asta, acel care a luat cu dânsul veselia mea, s'ar reîntoarce. Merg pretutindenî să 'l ascept dar nu 'l în-tâlnesc. — Și astă-seară 'l ascept. — Veni-va oare?”

„A luat inima mea mea, și nu 'mî-a lăsat nimic al lui, nu mi-a lăsat de cât numele lui. — Numele lui! — Este în veci pe buzele mele. — L'am pus în balada mea, și aria 'mî pare mai frumoasă. — L'am pus și în rugăciunea mea. — Mă iubesc oare?”

„A iubi! — Mult iubesc pe duioasa mea mamă, și pe tânăra mea surioară. Dar pe dânsul! — Nu l'am văzut de cât o dată; și din acea zi, ochii mei l'caut pretutindenți, și gândirea mea zboară în veci spre dânsul. — Vai! mă iubesc oare? — Plâng oare singură?“

Și Rosa șezând pe brasda în care murea margarita, una din lacrimile sale căzu pe floare, care se simți reînviată de această rouă neasceptată, și se aridică încet pe tulpina sa, aspirând suflarea de seară. O a doua lacrimă căzu din ochii Rosei, și muiă petalele de argint ale floarei. Margarita reînviată privi pe tânăra fecioară amărâtă și înțelese tot.

„Roso, Roso, zise, cunosc cauza lacrimelor tale. Fruntea ta e palidă, inima ta e tristă, ochii tăi sunt muiăți! — Eram să mor din lipsă de rouă, și tu ești în momentul de a muri din lipsă de speranță. Fii ferocită, fi veselă, Roso. — Am să îți spun secretul meu, fără ca să ai trebuință să mă rupi foile. Usucă-ți ochii Roso; să îți se coloreze fruntea; să-ți bată inima; să îți vie surisul iarăși. — Te iubesc, Roso, acel pe care tu-l iubesci; — o să vie acel pe care l'astepti tu; te iubesc, — *mult, cu patimă.*“⁽¹⁾

tr. de B. Florescu.

CHORUL IN TRAGEDIE

(Urmare)

Am arătat ce era corul în teatrul antic. Să adăogăm că pe lângă caracterul său moral, corul antic avea și un caracter religios, pe care l'păstrase de când tragedia nu era de cât un hymn în onoarea lui Bacchus. Luați ori care din subiectele tragicilor greci, și veți recunoaște acest caracter. Acțiunea poate să nu intereseze de cât câteva persoane, ca în Oedip la Colona; poetul va trebui să cate în veci mijlocul de a interesa în acțiune zeii patriei. Pentru un Grec, în Oedip la Colona, adevăratul interes nu este de ști cum se va sfârși Oedip, ci care loc va poseda oasele sale, căci poporul care le va avea pe teritoriul său va avea imperiul Greciei. În Perși, vedem tot asemenea victoria zeilor Greciei. Corul e însărcinat de a face să reiasă acest caracter religios, moral și patriotic, al tragediei. Lipsind unul din a-

1). Ghicitoarea margaritei constă în a număra foile zicând: „Mă iubesc, — nițel, — mult, — cu patimă, — nici de eum.“

ceste elemente din acțiune, se va regăsi cel-alt în cântecele corului. În Philoctet corul are un caracter mai mult moral de cât religios. Amorul chiar e cântat de cor ca o pasiune, ci ca un zeu de temut. Religiunea, patria, binele, eată tot ce se poate cânta în cor. Și aceasta e natural: chiar la noi, la care obiceiul de a cânta în chor dispăruse de tot, ce se cântă azi? catolicii, protestanții cântă imnuri; Francesii cânta la Marseillaise, le Chant du Départ, adică patria. Rațiunile dar sunt multe pentru care tragedia franceză nu suferă coruri. A răspunde că, precum Francesii au despărțit bufoneria de partea delicată a comediei, rezervând pe aceasta pentru piesele mai înalte, și exilând rolurile bufone în teatrurile cele mici, tot așa ei au despărțit tragedia de muzică și, în loc de a adopta acest amestec al ambelor genuri ce compune tragedia greacă, au rezervat acțiunea pentru tragedie, și muzica pentru operă, face un asemenea răspuns n'ar fi de cât a deplasa cestiunea.

Chiar în operă în adevăr nu vedem corul jucând vr'un mare rol. Chorul începe primul act intervine din timp în timp, pentru a prepara intrarea vr'unui personaj, dar nu se amestecă în acțiune, și supresiunea corului n'ar prea schimba economia unei opere. La Greci, corul avea și simțimintele sale proprii: era Grec, Athenian, Pers, om, femeie, soldat. Ca atare, simțea diferite emoții în curentul acțiunii, și el avea tot dauna un interes în această acțiune. O deosebire în adevăr esențială între tragedia greacă și cea franceză, e că aceasta tinde a nu interesa de cât câteva persoane în desnodământul acțiunii, pe când tragedia greacă făcea din desnodământ o cestiune adesea foarte importantă pentru o țară întreagă. Nu se agită numai soarta câtorva persoane, a lui Philoctet, a lui OEdip, ci victoria Greciei, ci destiniurile Athenei. Francesii, chiar piesele împrumutate de la Greci, le-au particularizat, ca să zic așa: în Iphigenia lui Racine cea ce ne interesează este nu soarta expedițiunii grecești, ci amorul lui Achille. Grecia dispăre: rămân lupta unui tată cu sine însu-și, terorile mamei, indignațiunea amantului. Poporul n'are locul său în tragedie; deci un chor ar fi părut straniu, și ar fi trebuit, pentru a nu pare straniu, ca acțiunea să fie concepută altmintrelea, ca tragedia să fi fost animată de suflarea puternică a patriotismului, și precum în Eneida și în Titu-Liviu principalul personajiu este Roma, tot ast-fel, în Iphigenia, să fi dominat deasupra orî cărui alt simțiment amorul Greciei, și Grecia să fi fost primul personajiu.

Acest obicei de a răstrânge acțiunea la câteva persoane, e cauza că chorul nu poate interveni ca să exprime simțimintele religioase și morale. Rolul concentrat numai în chor de teatrul grecesc, este, în cel frances, jucat pe rând de fie-care persoană, după genul piesei și modul cum a fost ea concepută. Teatrul trăește din convențiuni. Publicul acceptă convențiunile ce geniul autorului a știut să-i impue, dar aceste convențiuni decurg

în mod necesar din natura chiar a acțiunii, ast-fel cum a fost ea concepută sau mai bine ast-fel cum circumstanțele au silit pe autor să o conceapă. Religionea Grecilor în care poporul intervenea direct prin hymnuri, e de tot diferită de cea catholică, în care, la liturgie, poporul ascultă și abea răspunde câte-va vorbe). Religionea pe theatru ar fi fost o anomalie la Francesi, și chiar dacă ar fi pus'o ei, corul nu și-ar fi găsit un loc. În sine poporul în Grecia se interesa de toate cestiunile: era suveran, fiind liber. De tot altele erau obiceiurile poporului frances. Această națiune cărui i place atât să cânte, și care-și iubește într'atât țara, nu știa să o cânte în chor, înainte de a fi izbucnit din pieptul lui Rouget de l'Isle hymnul patriei și al libertății. Franca pênă atunci nu era liberă. Regele făcea totul; nu simțea orî ce om ca în Grecia ca de la voinicia va atârna soarta țării. Mureau Francesii pentru serviciul regelui, nu al patriei. Ar fi fost dar peste putință să se cânte patria pe theatru. Marile orizonturi erau închise literaturii și tragediei: nimic nu interesa pe Francesi în tragedie de cât simțimintele intime, și theatrul reprezintă o admirabilă direcțiune a inimii omului. Eată pentru ce, punând Corneille pe scenă fanatismul creștin în Polyeucte, nici nu se gândește la chor. Nu vedem pe creștini ci pe Polyeucte. Iată pentru simțimentul religios. Simțimentul moral corul nu-l putea exprima, ca și tragedia francesă nu-l exprimă adesea de cât prin desnodământul însu-și. Dacă exceptăm pe Corneille, cestiunea morală nu vine chiar de cât în al doilea rând în preocupările tragicilor francesi, care caută mai pre sus de orî-ce lupta pasiunelor. E destul pentru a pedepsi pe Oreste de a adăoga la finalul piesei câte-va versuri, în care poetul ni-l arată devenind deja prada furii și a nebunii.

Exemplul chiar al lui Racine în Esther și Athalia întărește thesa noastră. Ele nu seamănă în nimic cu cele-l-alte tragedii. În Esther, cea ce ne interesează, nu este pericolul în care se află Esther, ci acel ce amenință pe poporul israelit. În Athalia, cestiunea nu este numai o schimbare de domnie, ci inse-și făgăduelile lui D-zeu, și venirea Mântuitorului.

Hélas! nous espérions que de leur race heureuse
 Devait naitre de rois une suite nombreuse,
 Que sur toute tribu, sur toute nation
 L'un d'eux établirait sa domination,
 Ferait cesser partout la discorde et la guerre
 Et verrait à ses pieds tous les rois de la terre!

Mai citiți și profeția lui Ioad.

În ambele piese personagiurile principale sunt Dumnezeu și poporul israelit. Simțimintele religioase și patriotice umple piesa: iată pentru ce pu-

1) Hymnurile sunt cântate nu la liturgie, ci după amia-zii; altă dată erau cântate seara, de unde și numele de vèpres, de la vesper.

blicul acceptă pe fetele israelite cântând în templu sau în palatul Estherei laudele și bunătatea lui Dumnezeu precum cântau în realitate, în exiliu, pe malul riului Babiloniei.

„După Racine, Voltaire, tânăru încă, entusiasmă de subiectul tragediei Oedip rege, vru, chiar de la debutul său, să lupte cu modelul său, și compuse choruri în stylul grecesc; nici un subiect nu primea așa de bine chorul ca al lui Oedip. La reprezentație, trebui însă ca tânăru poet să suprimă, chorurile și gustul său cel sigur probabil că-l consolă iute de sacrificiul unor versuri. Dar unii amatori nu se resemnă. Oedip fusese jucat în 1718. În 1769, când Voltaire obținu dreptate la Toulouse pentru nenorocitul Sirven, D. de Mervil, avocatul însărcinat cu această cauză, refuză orî ce plată, și ceru drept unic salariu, ca Voltaire să bine voiască a restabili chorurile lui Oedip. Nu se poate impinge mai departe desinteresarea și amorul chourilor. Toate încercările de a restabili chorurile au rămas sterile.

Theatrurile sunt prea mici pentru atâta pompă; tragediile trăesc numai din acțiune, din mișcare, din pasiune. Chorurile suspendând acțiunea ar face să dispară emoțiunea spectatorului. În fine la Athena, Dionisiacele țineau într'adevăr poporul la theatru mai multe zile, dar această sărbătoare se celebra o dată pe an, pe când Francesii merg la theatru în toate serile, după ce și-au terminat ocupațiunile. O tragedie ține trei ore, abea avînd spectatorul din timp în timp câte-va momente să respire. Cum oare s'ar putea suferi o piesă neîntreruptă care ar ține cel puțin patru ore? Delavigne singur a putut isbuti cu al său Paria, în care există simțimîntul religios, și încă trebuie să zicem că această tragedie nu se mai joacă.

B. Florescu.

BIBLIOGRAFIE

A eșit de sub pressă prima fasciculă din cele trei, Memoriul agentului de control al impositului asupra băuturilor spirituoase de J. Caralea, și care conțiu : *Control asupra fabricațiunilor. — Măsurări de vase în systema metrică dupe legea din Juniu 1879 aplicabilă de la 1-iă Ianuariu 1880. Cunoscința alcoometrului astăzi usitat cât și acelu mai perfecționat, — Tabele transformînd tot felul de unități de măsură și aflînd capacități de vase de orî ce formă și mărime, cât și totalurile gradelor la orî ce cantitate și de orî ce tărie.* — Preciul unei fascicole 1. leă și 50 bani, găsinduse la autor în București strada moșilor No-161, comențiile din județe făcute cu costul trimis se vor satisface trimițînduse franco prin postă.